

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри міжнародної економіки Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка
СОКОЛОВОЇ Ольги Миколаївни
на дисертацію
КРАВЦЯ Сергія Романовича
на тему: «Організаційно-економічний механізм функціонування
індустріальних парків у системі підвищення конкурентоспроможності
економіки», представлену на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 - Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність обраної теми дослідження. Дисертаційна робота Сергія Романовича Кравця та її тема є актуальною і своєчасною. В умовах руйнування виробничих потужностей, розриву традиційних логістичних коридорів та загострення глобальної конкуренції за інвестиційний капітал перед Україною постає завдання пошуку дієвих інституційних інструментів реіндустріалізації. Індустріальні парки, правові засади яких закладено Законом України «Про індустріальні парки», а стратегічні орієнтири – Стратегією розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки, розглядаються державою як базовий елемент цієї політики.

Актуальність дослідження посилюється саме завданнями Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки, яка декларує перехід від кількісного розширення до інтенсифікації функціонування промислових майданчиків. Проте наявність глибоких інституційних розривів, регуляторної асиметрії, дефіциту капітальних вкладень у первинну інфраструктуру та гострого кадрового голоду об'єктивно стримують інвестиційно-інноваційну активність у межах індустріальних парків. Потребує докорінного переосмислення теоретико-методологічний базис оцінювання їхнього впливу на конкурентоспроможність, а

також розробка адаптивних економічних механізмів управління, диверсифікованого фінансування та модернізації інфраструктури.

Основні положення, висновки і пропозиції дисертації, її наукова новизна. Дисертація є завершеною науковою працею, що складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки. Анотація дисертації містить вичерпний опис сутності роботи, наукового внеску автора та практичного значення результатів дослідження.

Структура роботи логічна: від теоретико-методологічного базису (розділ 1) через емпіричне оцінювання стану мережі індустріальних парків (розділ 2) до прикладних механізмів та економічної моделі підвищення інвестиційної привабливості (розділ 3). Кожен розділ завершується узагальнювальними висновками, що засвідчує послідовність викладу. До найбільш вагомих результатів, що визначають наукову новизну роботи, слід віднести наступні.

По-перше, удосконалено теоретико-методологічний підхід до трактування сутності «конкурентоспроможності економіки» крізь призму парадигми економічної безпеки. На відміну від підходів, які акцентують увагу на продуктивності факторів виробництва або ринковій саморегуляції, категорію визначено як здатність державної господарської системи виявляти, упереджувати та нівелювати внутрішні і зовнішні деструктивні впливи. Такий ракурс є доречним для умов воєнного та повоєнного періодів.

По-друге, удосконалено методичний підхід до багатокритеріального інтегрального оцінювання інвестиційної активності індустріальних парків на основі середнього геометричного трьох субіндексів – капітального забезпечення, логістично-інфраструктурної готовності та операційної зрілості. Використання саме геометричного агрегування є методично виправданим, оскільки унеможливорює компенсацію низьких значень одного компонента високими значеннями іншого. На цій основі здійснено типологізацію двадцяти провідних індустріальних парків із виокремленням чотирьох стійких кластерів.

По-третє, удосконалено економічну модель підвищення інвестиційної привабливості індустриальних парків на принципах кластерно-орієнтованої диференціації з трьома цільовими векторами державної підтримки (стратегічним, адаптивним та інфраструктурним). Відмова від уніфікованого підходу до регулювання на користь диференційованого є найбільш практично значущим результатом дисертації.

Подальшого розвитку набули теоретико-інституційні засади дослідження ролі індустриальних парків як платформ мінімізації трансакційних витрат, методичний інструментарій прогностичного оцінювання динаміки інтегрального індексу з обґрунтуванням ефекту «плато зрілості», а також концепція «полюсів зростання» у контексті воєнної релокації виробничих потужностей.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, є достатньо аргументованими та обґрунтованими.

Автором використано достатньо широкий методичний інструментарій: методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, системний підхід, економіко-статистичний аналіз, індекс Герфіндаля-Гіршмана, ГІС-картографування, модифіковану виробничу функцію Кобба-Дугласа, min-max нормалізацію та інтегральні індекси, прогнозування тренду. Інформаційну базу сформовано на основі нормативно-правових актів, даних Реєстру індустриальних парків, матеріалів Мінекономіки та Державної служби статистики України.

Найбільш переконливо обґрунтованою є емпірична частина підрозділу 2.1, побудована на первинних даних Реєстру та піврічної звітності керуючих компаній: висновок про розрив між номінальним розширенням мережі й реальним промисловим наповненням майданчиків підтверджується кількома незалежними індикаторами, а саме: часткою парків із керуючою компанією, часткою об'єктів із зареєстрованими учасниками, станом інженерної підготовки територій та структурою джерел фінансування інфраструктури.

Обґрунтованість основних положень підтверджується опрацюванням значного масиву фактичного матеріалу за тривалий динамічний ряд (2015-2025 рр.), поєднанням якісного та кількісного аналізу, а також узгодженістю більшості висновків із наведеними розрахунками. Заслуговує на позитивну оцінку прагнення автора не обмежуватися описом стану сектору, а вийти на формалізовані оцінки та кількісно верифіковані узагальнення.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертації достатньо повно висвітлені в опублікованих працях автора. Загальний обсяг публікацій складає 2,35 д.а., з яких 2,15 д.а. належать особисто автору. Основні положення дисертації доповідалися й обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, зокрема у Кропивницькому, Івано-Франківську, Луцьку, Одесі, Харкові, Ірпені та Познані (Республіка Польща).

Обсяг і якість публікацій повністю відповідають вимогам МОН України для здобуття ступеня доктора філософії.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація написана на актуальну тему на високому теоретичному та методичному рівнях. Використані ідеї, висновки та тексти інших авторів належним чином відзначені посиланням на відповідне джерело. Тема, зміст та визначені елементи наукової новизни дисертаційної роботи повністю відповідають спеціальності 051 – Економіка, галузі знань 05 - Соціальні та поведінкові науки.

За обсягом, структурою та оформленням дисертаційна робота повністю відповідає чинним вимогам МОН України.

Важливість для науки та практики. Практична цінність роботи підтверджується довідками про впровадження: у діяльності Державної інноваційної фінансово-кредитної установи (довідка від 25.06.2026 № 191-159/26) та Кіровоградської регіональної торгово-промислової палати (довідка від 28.05.2026 № 691/25-02). Запропоновані підходи можуть бути використані

органами державної влади та місцевого самоврядування при формуванні заходів підтримки промислових майданчиків, керуючими компаніями – при обґрунтуванні стратегій розвитку, потенційними інвесторами – при порівняльному оцінюванні майданчиків.

Практичний інтерес становлять пропозиції щодо зустрічних інвестиційних зобов'язань як умови надання державної підтримки та щодо переходу до формату «ready-to-use». Слід відзначити, що запропонована диференціація підтримки за трьома векторами є операційно сумісною з чинним механізмом державного стимулювання створення індустріальних парків на умовах співфінансування, а отже може бути врахована при доопрацюванні додаткових форм державної підтримки механізмів створення та функціонування індустріальних парків.

Зауваження та дискусійні положення. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, вважаю за доцільне висловити такі зауваження та аспекти дискусійного характеру:

1. Потребує узгодження оцінювання рівня просторової концентрації індустріальних парків.

Суперечність в оцінюванні рівня просторової концентрації. У підрозділі 2.1 наведено розраховане значення індексу Герфіндаля-Гіршмана $HHI = 0,0842$, яке за поданою автором шкалою відповідає низькій концентрації. Натомість у висновках до розділу 2 та у підрозділі 3.3 фігурує інше значення – $HHI = 0,102$ – з трактуванням «помірна, відносно збалансована» концентрація. Крім розбіжності у самій величині, у підрозділі 2.1 наявна логічна неузгодженість: із факту низької концентрації зроблено висновок про «відсутність збалансованого територіального розподілу», тоді як низьке значення HHI свідчить якраз про відносну рівномірність розподілу. Ці положення потребують узгодження.

2. Додаткового пояснення потребує формування географічних центрів індустріалізації.

Існує певна неузгодженість переліку регіональних промислових ядер. У підрозділі 2.1 як центри індустріалізації визначено Львівський, Київський і Закарпатський регіони, що прямо впливає з наведених даних. Проте у

висновках до розділу 2 йдеться про формування Харківського, Дніпровського, Київського, Львівського та Одеського ядер. Водночас у дисертаційній роботі недостатньо чітко визначено критерії віднесення регіонів до промислових ядер. Доцільно пояснити, чи враховувалися кількість індустріальних парків, обсяги інвестицій і виробництва, кількість учасників, зайнятість або агломераційний потенціал регіону.

3. Повнішого розкриття потребує інформаційна база економіко-математичного моделювання.

У таблицях 2.4 і 2.5 показники випуску, капітальних витрат і фонду оплати праці подано у млн дол. США та охарактеризовано як «реальні (або верифіковані розрахункові) дані». Водночас не наведено процедури оцінювання розрахункових показників, застосованого валютного курсу, дати оцінювання та способу забезпечення порівнянності даних за 2015-2025 рр. Розкриття цих положень сприяло б відтворюваності розрахунків і посилює обґрунтованість отриманих результатів.

4. Запропонована економічна модель та верифікація її макроекономічного впливу були здійснені на основі одного сценарію розвитку подій.

Сценарний аналіз, заявлений серед методів дослідження, фактично представлено однією прогностною траєкторією. В умовах тривалої воєнної, інвестиційної та регуляторної невизначеності доцільно було б розглянути базовий, оптимістичний і песимістичний сценарії та визначити вихідні припущення для кожного з них.

5. Дискусійним є питання репрезентативності вибірки індустріальних парків.

Економіко-математичне моделювання у підрозділі 2.3 здійснено на основі вибірки 20 найбільш розвинених та інституційно оформлених індустріальних парків України (таблиці 2.4-2.5, с. 135-138). Водночас отримані за цією вибіркою високі значення сукупної продуктивності факторів $A(IP)$ автор поширює на мережу індустріальних парків загалом, роблячи висновок про сформоване «ендогенне ядро ефективності» та спростування їх «декоративного» характеру.

Такий підхід може містити ефект селекційного зміщення, оскільки до вибірки включено найуспішніші об'єкти, тоді як значна частина зареєстрованих парків не має учасників, належної інфраструктури або фактичної господарської діяльності. У зв'язку із цим дискусійним залишається питання, наскільки результати моделювання є репрезентативними для всієї мережі. Доцільно було б обґрунтувати критерії відбору 20 парків та порівняти їх із контрольною групою менш розвинених або неактивних майданчиків.

Загалом, висловлені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, стосуються здебільшого питань методичного обґрунтування й редакційного опрацювання і не спростовують основних наукових результатів роботи та її загальної позитивної оцінки.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація Кравця Сергія Романовича на тему «Організаційно-економічний механізм функціонування індустріальних парків у системі підвищення конкурентоспроможності економіки» представляє результат власних наукових досліджень автора. Використані ідеї, висновки і тексти інших авторів належним чином відзначені посиланням на відповідне джерело.

Список використаних джерел містить 233 найменування, що свідчить про ґрунтовне опрацювання автором наукової літератури з проблематики дослідження. Виявлених фактів порушення академічної доброчесності в дисертаційному дослідженні немає.

Загальний висновок. З урахуванням вищенаведеного, вважаю, що дисертаційна робота Кравця Сергія Романовича на тему «Організаційно-економічний механізм функціонування індустріальних парків у системі підвищення конкурентоспроможності економіки» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання щодо вдосконалення механізму функціонування індустріальних парків як інструменту підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 та Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44, а її автор, Кравець Сергій Романович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Ольга Миколаївна СОКОЛОВА

Підпис засвідчую:

